

Паращук Т. М.,
викладач кафедри дизайну,
Мистецького інституту художнього моделювання
та дизайну імені Сальвадора Далі, м. Київ

**ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ТА
ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ
МОЛОДШИХ КУРСІВ МИСТЕЦЬКОГО ВНЗ
ШЛЯХОМ ЗАЛУЧЕННЯ ЇХ
ДО СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ, МАЙТЕР-
КЛАСІВ, ВИСТАВОК**

Анотація. Стаття присвячена вивченню закономірностей формування, розвитку і прояву навчальної і професійної мотивації студентів молодших курсів шляхом залучення їх до соціальних проектів, майстер-класів та виставок. Автор також узагальнює власний багаторічний організаційний та методичний досвід, результати навчання експериментальної діяльності.

Ключові слова: мистецька освіта, мотивація, майстер-клас, соціальний проект.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасна людина висуває високі вимоги до продуктів дизайнерської діяльності. Особлива увага у навчально-освітньому процесі приділяється формуванню соціальної активної творчої особистості, здатної до самостійної творчої продуктивності, яку вона може виявити, взявши участь у різноманітних проектах.

Професійна здатність до конкретної діяльності визначається як рівнем розвитку здібностей, так й низкою інших особистісних властивостей і характером мотиваційної сфери – змістом мотивів, їх

спрямованістю, мірою активності. Будь-яка діяльність передбачає наявність компонента мотивації. Це стосується і навчання, що буде успішним за умови позитивного ставлення студента, наявності пізнавального інтересу, потреби у здобутті знань, почуття обов'язку й відповідальності.

Як відомо, мотив (франц. *motif*, лат. *motus* - рух) – це спонукання до діяльності, пов'язане із задоволенням потреб людини, а мотивація - система спонукань, які зумовлюють активність організму і визначають її спрямованість.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Проблема мотивації з'являється тоді, коли людина усвідомила необхідність цілеспрямованого навчання і розпочинає його, як спеціально організовану діяльність. Проблема мотивації навчання є однією із найважливіших у сучасній психології та педагогіці навчання.

Проблемі мотивації присвячена значна кількість праць таких науковців, як Х. Хекхаузен, Г. Мюрей, Н. Ах, Д. Браун, Ф. Хоппе, Г. Олпорт, А. Бандура, Г. Айзенк, С. Занюк, А. О. Реан, В. Г. Асеев, В. В. Столін, К. Левін, В. Франкл.

Фахівці стверджують, що навчальна мотивація ґрунтується на потребі, яка стимулює пізнавальну активність людини, її готовність до засвоєння знань. Потреба не визначає характеру діяльності, її предмет окреслюється тоді, коли людина починає діяти. Спонукальна (мотиваційна) складова навчальної діяльності охоплює пізнавальні потреби, мотиви і сенси навчання. Важливою умовою учіння є наявність пізнавальної потреби і мотиву самовдосконалення, самореалізації та самовираження. Емоційне переживання пізнавальної потреби постає як інтерес.

У психології поняття "мотив" означає конкретне спонукання, причину, що вимагає дії, вчинків, тому мотиви студента визначають як ставлення студента до предмета діяльності, спрямованість на цю діяльність. Залежно від ставлення до навчальної діяльності, її змісту, мотиви студента поділяють на внутрішні і зовнішні.

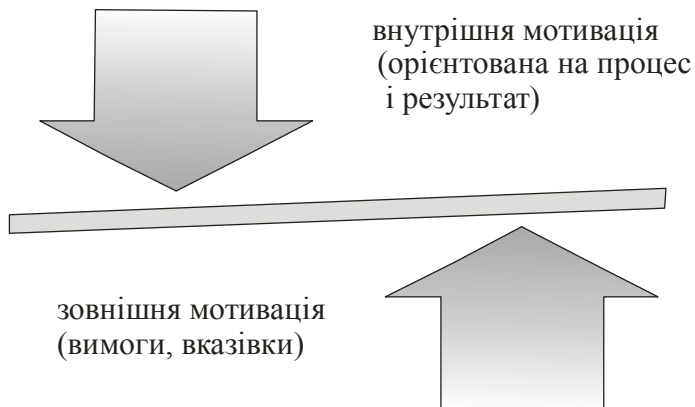

Рис.1 Структура навчальної мотивації

Внутрішні мотиви пов'язані зі змістом навчальної діяльності та її процесом (пізнавальний інтерес, потреба в інтелектуальній активності, прагнення досягти кращого результату тощо). У свою чергу зовнішні мотиви характеризують взаємодію особистості із зовнішнім середовищем (вимоги, натяки, вказівки тощо). Відповідно до цієї класифікації мотивів, методи стимулювання навчальної діяльності умовно поділяють на підгрупи: методи формування пізнавального інтересу та методи формування почуття обов'язку і відповідальності у навчанні.

Для формування мотивів навчальної діяльності використовують весь арсенал методів навчання:

словесні, наочні і практичні, репродуктивні і пошукові, індуктивні і дедуктивні тощо. Кожен із цих методів, окрім інформаційно-навчального, здійснює також мотиваційний вплив. Проте існують специфічні методи стимулювання і мотивації, спрямовані на формування позитивних мотивів студента, стимулювання пізнавальної активності і водночас сприяння збагаченню студентів навчальною інформацією. Вони передбачають єдність діяльності педагога й студента, стимулів педагога і мотивів студентів.

Професійну мотивацію можна звести до трьох основних комплексів.

1. **Інтерес.** Безпосередні інтереси (виникають на основі привабливості змісту та процесів конкретної діяльності) включають: професійно-специфічний інтерес – інтерес до предметів та процесів праці, що характеризують її основні функції, а також до результатів, виражених у створених продуктах, наданих послугах і тому подібне; загально-професійний інтерес – виникає на основі привабливості найбільш загальних властивостей професії; романтичний інтерес – базується на уявленні про незвичайність даної професії; ситуативний інтерес – формується на основі випадкових, нетипових для даної професії ознак.

Опосередковані інтереси (зумовлені деякими організаційними, соціальними та іншими характеристиками професії) охоплюють:

- професійно-пізнавальний інтерес – базується на прагненні до пізнання певних природних, технічних, гуманітарних та інших процесів, явищ;
- інтерес до самовиховання – проявляється у прагненні до духовного збагачення і формування суб'єктно ціннісних якостей особистості;

- престижний інтерес – вибір професії, зумовлений перспективами професійного росту і престижністю професії у суспільстві;

- інтерес супутніх можливостей – відображає прагнення молодшої людини задоволювати за допомогою обраної професії певні духовні і життєво-побутові запити й потреби (прагнення до спілкування з людьми, потреба в матеріальному забезпеченні тощо);

- невизначений інтерес – в його основі лежить невизначений емоційний потяг до певної професії;

2. **Обов'язок.** Мотивом суспільного обов'язку у виборі професії є усвідомлення студентом реальної суспільної користі від своєї участі в діяльності, переживання особистої відповідальності за успішну працю, готовність до подолання можливих моральних та фізичних труднощів. Можна виділити п'ять основних груп мотивів обов'язку:

- відповідальність по відношенню до повсякденних професійних обов'язків і вимог;

- прагнення до вдосконалення майстерності в обраній справі;

- новаторство у праці та організації;

- загально-альтруїстичні прагнення;

- загальногромадянські прагнення.

3. **Самооцінка професійної придатності.** Процес формування самооцінки професійної придатності є суперечливим. Студентові інколи не вдається співвіднести відомі йому властивості професії зі своїми особистими якостями (дефіцит самопізнання), або йому важко обрати професію, яка відповідає його потребам (дефіцит професійної інформації). З віком зміст самооцінки поступово збагачується, але ці зміни не розвиваються послідовно та інтенсивно [4].

Фахівці з педагогіки вищої школи З.М. Хулянт, Л.В. Кнодель, А.В. Семенова, С.С. Вітвицька та інші

характеризують студентський вік як період подолання протиріч між зростаючою самостійністю і активністю з одного боку і спротиву по відношенню умов, вимог, відсутністю внутрішніх критеріїв визначення головного і другорядного. Формування професійної навчальної мотивації повинні стати шляхом подолання цих протиріч.

Виклад основного матеріалу дослідження... У процесі дослідження були виділені та розглянуті етапи формування мотивації в певних видах діяльності, а саме – виставках, майстер-класах та соціальних проектах.

1. Інформативно-мотиваційний. На цьому етапі для всіх розглянутих видів діяльності, були використані методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності створення ситуації пізнавальної новизни та зацікавленості (метод цікавих аналогій, ефект здивування), а також яскрава демонстрація студентських робіт попередніх років.

2. Цілеспрямованість навчальної діяльності. На другому етапі йде навчання певним технікам і відточення їх майстерності. При цьому використовуються інформативно-рецептивний метод (сутність цього методу - передача знань у готовому вигляді: слово + наочність), та репродуктивний (спонукає студентів до відтворення здобутих знань). А також на цьому етапі стимулюючими є змагальний момент, момент інтеграції, проміжне якісне оцінювання викладачем, самооцінювання, взаємооцінювання, відчуття особистого прогресу.

3. Професійне та соціальна презентація.

Беручи участь у виставках, студент молодших курсів має можливість отримати професійну оцінку своєї роботи, а також порівняти її з роботами конкурсантів.

Так, беручи участь у виставці авторської ляльки «В гостях у Тарасовій хаті», яку організували Меморіальний музеї «Хата на Пріорці» Національного музею Тараса Шевченка та портал «Творча країна», студенти молодших курсів Мистецького коледжу художнього моделювання та дизайну отримали перший досвід презентації своєї роботи не в навчальному закладі Вони побачили, як реагують на їх мистецтво відвідувачі і отримали певну критику від фахівців з визначеного виду мистецтва, яка підштовхнула студентів до праці над помилками та надихнула на створення нових робіт з урахуванням набутого досвіду.

Організація і проведення майстер-класів дає також і практику професійного спілкування. Так студенти молодших курсів Мистецького коледжу художнього моделювання та дизайну починають проявляти активність і беруть участь у майстер-класах різних напрямів, які проводяться в м.Києві і присвячені святам - таким, як День Києва, День Незалежності, День відкритих дверей в МІХМД тощо. Набувши досвід учасника, студент виявляє бажання стати організатором майстер-класів та ділиться досвідом з новачками.

Під час проведення майстер-класів студенти зустрічалися з деякими труднощами: необхідністю подолання «самовпевненості дилетантизму», враховувати особливості простору (місце проведення), факторами обмеженого часу, екстремальності (чогось не вистачає для виконання задачі), присутністю спостерігачів.

Соціальні проекти найчастіше включають як виставки, так і майстер-класи. Наприклад, Міжнародний Благодійний Фонд «**INSHE ZHITTA**», щороку проводить Міжнародний конкурс «Без кордонів», і студенти беруть участь у

конкурсі четвертий рік поспіль. Студент отримує і професійну оцінку своєї роботи, і практику професійного спілкування, складає «екзамен» соціальної зрілості, рекламує себе як соціально активну творчу людини, натхненника, організатора та виконавця.

4. Інформативно-мотиваційний. Після участі в виставках, майстер-класах, соціальних проєктах у студентів виникають нові ідеї на основі синтезу різних технік і це мотивує шукати шляхи розв'язання нових задач.

Висновки... Участь в соціальних проєктах, майстер-класах та виставках дає можливість себе проявити, оцінити свій рівень знань та вмінь, побачити власні недоліки та визначити напрямки їх усунення, знайти друзів, познайомитися з однодумцями, а можливо і з роботодавцями, відчути себе творчою особистістю і одночасно складовою великого процесу творіння.

Залучення студентів до соціальних проєктів, майстер-класів та виставок на основі принципів доступності, послідовності з урахуванням їх зацікавленості, здібності, соціального замовлення, яке є в суспільстві, дає технологічно гарантований результат, щодо підвищення навчальної і професійної мотивації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кнодель Л. В., Педагогіка вищої школи. Посібник для магістрів. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2008. -136 стр. – ISBN 978-966-437-0443-8

2. Курлянд З. Н., Хмелюк Р. І., Семенова А. В. А. В., Педагогіка вищої школи. Навч. посіб.; За ред. Курлянд З. Н. – 3-тє., перероб. і доп. – К.: Знання, 2—7. -495 с – ISBN 996-346-270-1

3. Рудницька О. П., Педагогіка: загальна та мистецька: Навчальний посібник. – Тернопіль:

Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с. – ISBN 966 692-735-7

4. Хекхаузен Х. Психология мотивации достижения
Пер. с англ. – СПб.:Речь, 2001. – 240 с.

REFERENCES

1. Knodel' L.V., Pedahohika vyshchoyi shkoly. Posibnyk dlya mahistriv. – K.:Vyd.PALYVODA A.V., 2008. -136 str. – ISBN 978-966-437-0443-8

2. Kurlyand Z.N., Khmelyuk R.I., Semenova A.V. A.V., Pedahohika vyshchoyi shkoly. Navch.posib..; Za red. Kurlyand Z.N. – 3-tye., pererob. i dop. – K.: Znannya, 2—7. -495 s – ISBN996-346-270-1

3. Rudryts'ka O.P., Pedahohika: zahal'na ta mystets'ka: Navchal'nyy posibnyk. – Ternopil': Navchal'na knyha – Bohdan, 2005. – 360 s. – ISBN 966 692-735-7

4. Khekkhauzen Kh. Psykholohyya motyvatsyy dostyzhenyia Per. s anhl. – SPb.:Rech', 2001. – 240 s.

Parashchuk T. M. The formation of educational and professional mativation of junior students of the institution of higher education of arts by a process of involving them to social projects, master classes and exhibitions

Annotation. The article ist dedicated to the learning of steadiness of formation, development and manifistation of educational and professional motivation of junior students by a process of involving them to social projects, master classes and exhibitions. The author also generalizes her own organisational and methodical experience, the results of the teaching of experimental activities.

Keywords. motivation, art education, master class, social project.

Парашук Т. Н. Формирование учебной и профессиональной мотивации студентов младших курсов методом привлечения их к участию в социальных проектах, мастер-классах и выставках.

Аннотация. Статья посвящена изучению закономерностей формирования, развития и проявления учебной и профессиональной мотивации студентов младших курсов путем привлечения их к участию в социальных проектах, мастер-классах и выставках. Автор также обобщает собственный многолетний организационный и методический опыт, результаты обучения экспериментальной деятельности.

Ключевые слова. Художественное образование, мотивация, мастер-класс, социальный проект.